

MENSENKINDEREN

tijdschrift voor en over jenaplanonderwijs

ZORG VOOR ALLE KINDEREN

- Diagnosticeren en etiketteren
- Aandacht
- Levensbeschouwelijke identiteit

Jaargang 26, nummer 125, januari 2011
 Uitgegeven door de
 Nederlandse Jenaplan Vereniging

Redactie: Marjon Clarijs, Klaas Dijkhuis,
 Mariken Goris en Sylvia Schipper

Hoofd- en eindredactie: Felix Meijer
 Gijsbrecht van Aemstelstraat 292,
 1215 CS Hilversum, 035 6280242
 06 44236283 mensenkinderen@hetnet.nl

Kopij en reacties voor het maartnummer
 uiterlijk 1 februari aanleveren via
 mensenkinderen@hetnet.nl

Layout en opmaak: Amanda van den Oever
 Corrector: Dick Schermer
 Fotografie omslag: Joop Luimes
 Fotografie: Felix Meijer
 Cartoons: Frank de Man en Janneke Kaagman

Abonnees, individuele leden, scholen en
 besturen of medezeggenschapsraden
 ontvangen dit tijdschrift vijf keer per
 schooljaar, in september, november,
 januari, maart en mei.

Losse abonnementen: € 35,00 per jaar.
 Voor zendingen aan één adres geldt: 5 en
 meer exemplaren: € 32,00 per abonnement.
 Studenten/cursisten voor het jenapladiploma
 € 20,00 per abonnement, mits aangemeld via
 een Hogeschool, Jenaplanspecialist, SYNEGO,
 IAS en aan één adres te verzenden. Mutaties en
 abonnementen kunnen ingaan
 op de eerste dag van de maanden, waarin het
 tijdschrift verschijnt.
 Schriftelijk op te geven bij het
 Jenaplanbureau, Postbus 4089, 7200 BB Zutphen.
 0575-571868; info@jenaplan.nl

Advertentietarieven:
 Zwart-wit advertentie: hele pagina € 250,00
 halve pagina € 175,00; kwartpagina € 95,00
 Full-colour advertentie: hele pagina € 500,00
 halve pagina € 290,00; kwartpagina € 160,00

Advertenties voor het maartnummer
 kunnen tot 1 februari aangeleverd worden
 via njpvjaapmeijer@jenaplan.nl

ISSN 0920-3664

PHPD.....1
Felix Meijer

ZORG VOOR ALLE KINDEREN

Een thematische kern met aandacht voor de
 toenemende zorg in het basisonderwijs; doen
 we de goede dingen om te bereiken wat we
 willen en doen we goed wat we willen doen?

**DE DIAGNOSE HOUDT KINDEREN
 OP EEN ACHTERSTAND 2**

Marcel van Herpen
 Groepsleiders worden steeds deskundiger
 in het diagnosticeren van het gedrag van
 kinderen. Zo deskundig dat iedere stoornis
 herkend en geëtiketteerd wordt en daarmee
 om een speciaal handelingsplan vraagt. In dit
 artikel wordt de vraag gesteld of we daar juist
 aan doen.

ZORG VOOR KLEUTERS 7

Hanneke Galama-Koolen
 Maartje was al een paar maanden een
 stil en in zichzelf gekeerd meisje in de
 onderbouwgroep. Moet de stamgroepsleider
 haar al signaleren of inbrengen in de
 zorgbespreking, een handelingsplan maken
 of met de ouders overleggen over extra
 hulpverlening?

VERSCHILLEN ZIJN ER, GELUKKIG MAAR 10

Barbara Nellestijn
 Kinderen in een middenbouwgroep verschillen
 in veel opzichten. Ook bij lezen en schrijven.
 Hoe ga je daar als groepsleider mee om?
 Wat betekent dat voor de manier waarop
 hij lesgeeft, werkvormen die hij inzet en de
 inrichting van zijn groep?

EN VERDER

AD BOES EN MENSENKINDEREN 13

Kees Both
 Een afscheidswoord van de oud-
 hoofdredacteur aan Ad.

**AANDACHT ALS MORELE EN SPIRITUELE
 HOUDING.....14**

Kees Both
 Het tweede deel over aandacht, waarin deze
 keer het accent ligt op zorg voor anderen en
 het andere.

MUZIEK IN JE SAMENWERKING 17

Richard de Hoop
 Het samenwerken in een team kan je
 beschouwen als een samenspel in een orkest,
 waarbij luisteren, afstemmen en samenspelen
 van groot belang zijn.

KEUZECURSUS 20

Carla Kooistra
 Een artikel over de opzet van een keuzecursus
 op jenaplanschool 't Broekhoes in Balinge.

ONDERWIJS EN POLITIEK 22

Ad Boes en Prof.dr. S. Goorhuis-Brouwer
 Een reactie op de onderwijsplannen van het
 huidige kabinet.

**OPBRENGSTGERICHT WERKEN,
 WEES ALERT.....25**

Henk van der Weijden
 Een artikel over opbrengstgericht werken en
 het omgaan met de inspectie.

**JENAPLANSCHOLEN EN HUN
 LEVENBESCHOUWELIJKE IDENTITEIT 27**

Ad Boes
 De start van een serie artikelen over de
 levensbeschouwelijke identiteit van vijf
 jenaplanscholen.

KATHOLIEK JENAPLANONDERWIJS.....28

Ad Boes
 Het eerste portret in deze serie over de
 katholieke identiteit van jenaplanschool De
 Korf in Apeldoorn.

RUBRIEKEN

JE-NA AAN 'T HART 31

Een rubriek van en voor de lezer.

INSPIRATIE VANUIT DE BRON.....33

Wereldbeschouwing
Ad Boes
 Aandacht voor de 'Führungslehre' van Peter
 Petersen.

...EN 'STAMGROEP SERING' OP DE ACHTERZIJDE

PLAKNEUZEN EN IJSPEGELS.....
Laurien Zwarts

INSPIRATIE VANUIT DE BRON

AD BOES

Wereldbeschouwing

De wereldbeschouwing van de groepsleider zal de ondersteunende achtergrond van onderwijsactiviteiten zijn: ze zal daardoor verder rijpen, aangezien zij voor een volledige rijping een heel mensenleven nodig heeft. Wereldbeschouwing zou niet aangeleerd moeten worden, want dan verliest ze het beste van zichzelf, de kracht om te geloven, het onuitsprekelijke, haar diepgang en wordt, als ze aan de oppervlakte wordt gebracht, losraakt van de bodem waarin ze eens wortel schoot, en zo, ontworteld en zonder fundament, vervliegt ze in het niet.¹

Allereerst maakt Petersen duidelijk dat een goede groepsleider levenslang een groeiproces doormaakt. Dat geldt vanzelfsprekend ook voor de kinderen die hij onder zijn hoede heeft. Kinderen kunnen in dit opzicht door het onderwijs groeien als de groepsleider tenminste niet uit angst op afstand blijft of geen interesse toont. Een groepsleider en zijn kinderen zijn enkele jaren samen op weg. Het is mogelijk van een gezamenlijk zoeken naar 'meer waarheid' te maken. Het is van belang dat kinderen hun groepsleider zien worstelen met levensvragen én dat hij hen daarbij betreft. We hebben het hier niet alleen over heel ingewikkelde problemen. Ook kleuters stellen, als ze daartoe de gelegenheid krijgen en het klimaat daarvoor gunstig is, vragen die een filosofisch karakter hebben. In de bovenbouw zijn er geplande kring situaties over wereldbeschouwelijke vragen, in de onderbouw gaat het eerder om kleine gesprekjes met kinderen afzonderlijk of in een kleine groep. Elke groep heeft wel enkele 'denkertjes'. Zij vragen nogal eens extra aandacht, daar staat tegenover dat ze voor de groep als geheel veel kunnen betekenen.

Vragen ter discussie

1. In hoeverre ben je op de hoogte met de wereldbeschouwing van je collega's? Als dat zo is, is dat toeval of voeren jullie (ook) doelgericht gesprekken met een beschouwelijk karakter? Zo ja, hoe ervaar je die?

2. Hoe geef je vorm aan het onderdeel geestelijke stromingen? (Wordt er over het suikerfeest vanaf de onderbouw al gesproken?)
3. Maak je thema's en gebeurtenissen, waarvan je had gehoopt dat de kinderen er niet mee zouden worden geconfronteerd, bespreekbaar? (de vernietiging van de Twin Towers op 9/11, een moord of schietpartij in de eigen woonplaats, enz.).
Is, afhankelijk van de leeftijd van de kinderen en wat zij aankunnen, verzwijgen steeds of wel eens gewenst?
4. Vooral in bovenbouw: heb je (met regelmaat) gasten in je groep die vertellen over hun wereld- en levensbeschouwing en daarover met de kinderen in gesprek gaan?

Ad Boes is adviseur van de Nederlandse Jenaplan Vereniging en redacteur van Mensenkinderen.

¹ De bewerking van een fragment uit 'Van didaktiek naar onderwijspedagogiek', bladzijde 150, Groningen 1982, vertaling van Peter Petersen 'Führungslehre des Unterrichts', 1937.

Stamgroep Sering

Plakneuzen en ijspegels

Een paar weken geleden is Paco naar een andere school gegaan. Hij heeft vijf jaar bij ons op school gezeten. Paco woont om de hoek van de school. Ik leerde hem kennen toen hij in de onderbouwgroep kwam waar ik stamgroepsleider was. Paco kwam binnen op de dag na zijn verjaardag, omdat zijn moeder hem bracht, nu hij vier jaar was. En vanaf die dag kwam Paco iedere dag. Hij zat op zijn stoel, lag op de grond, liep op het plein of hing over het klimrek. Maar op al die plekken bleef Paco toch vooral in zijn eigen wereld.

In die wereld gebeurde dan ook van alles. In het begin waren er vooral veel molens. Als de wieken van de molen draaiden, dan draaide Paco ook, zittend op zijn stoel, rondjes lopend om een boom op het plein.

In de groep tekende Paco de mooiste molens tot in detail. Met zijn vingers en het geluid van de wind konden de wieken draaien. Dat fascineerde hem.

Bij de molens kwam na verloop van tijd de op- en neergaande zon, de maan, het onweer en vuurwerk. De binnenwereld van Paco nam hem volledig in beslag. Er was weinig ruimte, laat staan tijd, voor de buitenwereld.

In de groep raakte hij ook alleen echt betrokken bij een aantal bewegende elementen, de rollende knikker van de knikkerbaan, de wijzers van de klok, het zonnescherm dat omhoog en omlaag kon. Als we werkten of bij groepsactiviteiten in de kring was Paco vooral daar mee bezig.

Hij was liever buiten. Hij hield van twee bomen op het plein : de kastanje en dan met name in de tijd dat de boom vol hing met kastanjes in bolsters. En de esdoorn in de tijd dat het plein vol lag met zijn gevleugelde zaad. Die helikoptertjes waren prachtig. Nog leuker werd het toen hij ontdekte hoe je het zaad op je neus kon plakken. De esdoorn werd de plakneuzenboom.

Buiten had Paco de vrijheid om niks te hoeven zien of om alleen dat te zien waar zijn oog op viel. En dat werd steeds meer. Hij bracht buiten bij ons binnen. Er was altijd wel iets wat hij moest laten zien of waarover hij moest vertellen. De manier waarop hij dat deed, maakte dat dingen opnieuw voelbaar of zichtbaar werden voor iedereen. Door de natuur iedere dag tot in de details te bekijken, werd de kennis van Paco groter en groter. Als we met de groep op pad gingen, kon ik zien hoe hij was gegroeid. Dat waren de momenten waarop hij niet uitverteld raakte. Hij kon niet wachten om het woord van de excursieleiders over te nemen. Hij straalde van plezier en betrokkenheid.

Terug in de klas was die groei, het oprechte plezier en de betrokkenheid weer veel minder zichtbaar. Toen Paco voor de tweede keer groep 4 deed, werd ik opnieuw zijn juf. Hij probeerde nog altijd te doen wat ik hem vroeg, maar in alle tijd die we besteedden aan leren lezen en leren rekenen, bekliefde het alleen als er toevallig in zijn hoofd een deurtje open en een kamertje vrij was om iets in op te nemen. Hoe dan ook, een ijspegel aan het zonnescherm won het van iedere rekensom, een spinnenweb van elk woordweb. De achterstand op het gebied van rekenen en taal werd groter. De stapel met observaties, rapporten en handelingsplannen groeide.

Tenslotte ging Paco naar een andere school; een school met veel kleinere groepen en meer mogelijkheden om hem de individuele begeleiding te geven die hij nodig heeft om zijn basis breder te maken.

Zijn tafel staat nog in de klas, we komen nog tekeningen en vergeten schriften van hem tegen. De tekeningen zijn er getuige van dat hij juist bij ons op school een prachtige start heeft kunnen maken. De schriften getuigen ervan dat het vertrek onvermijdelijk was.

Gelukkig woont Paco om de hoek en fietst hij nog bijna dagelijks na half vier het plein op.

Lekker rondjes rijden om de esdoorn en de kastanje.